

N:o 199.

Af herr **H. Hedlund**, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående aflönings sättet för cheferna vid statens affärsdrifvande verk.

Man ser i denna tid statens affärsdrifvande verk utvidga sin rörelse i en omfattning, som tillföre varit okänd. I det enskilda näringslivet uppväxa också affärer, hvilka, om de än icke mäta sig med statens i storlek, dock uppvisa efter äldre tiders mått enorma omsättningssummor. I förhållande till affärens betydenhet växa också de löner, som dessa enskilda företags ledare med deras afdelningschefer uppbära, medan åter motsvarande poster vid statens affärsdrifvande verk aflönas efter den norm, som gäller för befattningarna af samma rang vid de förvaltande verken.

Detta förhållande innebär en oförneklig och rätt allvarsam olägenhet därtutinnan, att statens affärsdrifvande verk måste ligga under i konkurrensen med de stora enskilda företagen om de bästa krafterna. Olägenheten framträder kanske allra mest på järnvägsväsendets område, där stora enskilda banbolag drifva sin rörelse vid sidan af statsjärnvägarne. Det är känt, att de större järnvägsbolagen gifva sina ledande män villkor, som i trygghet mäta sig med statstjänstemännens, men med hänsyn till lönebeloppen ojämförligt öfverstiga, hvad en tjänsteman vid statsbanorna vare sig har eller någonsin kan hoppas nå. Följden är, att dugliga krafter gå öfver från statsbanorna till enskild tjänst, medan åter, om en chefsbefattning vid statsbanorna blir ledig, det är fåfängt att söka för dess

öfvertagande vinna en framstående enskild järnvägsman. Men anspråken på dem, som förestå statens järnvägar, i afseende å fackinsikt, organisationsförmåga och duglighet öfver hufvud, måste växa med järnvägsnätets utveckling, och det blir för staten allt mera angeläget att kunna för dess förvaltning påräkna landets främsta krafter. Detta är af omisskännlig betydelse för statsjärnvägarnes ekonomi ej mindre än för samfärdsmedlets förmåga att på bästa sätt motsvara allmänhetens behof.

Vården och det praktiska utnyttjandet af statens stora skogsegendomar tarfva likaledes en förening af fackinsikt och affärsduglighet, hvilken är mera till finnandes bland det praktiska livets män än inom ämbetskretsarne. Telegraf- och postverken kräfva affärsmässig skötsel icke mindre än ämbetsmannamässig noggrannhet för att gifva staten all den inkomst och vara allmänheten till allt det gagn, man af dessa verk kan begära. För andra områden af affärsmässig verksamhet, som här icke behöfva särskildt omnämnas, kunna samma synpunkter göras gällande.

Riksdagen har redan på ett område inrättat löner med hänsyn till nödvändigheten att kunna påräkna en fullt fackmässig och affärsduglig skötsel, nämligen riksbanksförvaltningen. Sedan år 1901 uppbär sålunda förste deputeraden därstädes ett sammanlagdt arvode af 20,000 kronor, och platsen besattes samma år med en bankman af facket. Detta belopp är ej normal ämbetsmannalön, utan närmar sig mera enskilda större affärsföretags chefslöner.

Det vore säkert ändamålsenligt, om Riksdagen fortsatte på den därmed inslagna vägen och vidtoge anordningar, att, när en chefspost blir ledig vid något af statens affärsdrifvande verk, sådana lönevillkor kunde bjudas, att landets dugligaste och för platsen mest lämpade krafter kunde påräknas för densamma stå till buds. Ett sätt är att för dessa befattningar icke hafva någon lön på stat, utan uppgöra med den ene eller den andre om de villkor, på hvilka han vill åtaga sig uppdraget. Ett annat och kanske bättre är att till den fasta lönen lägga tantième, dock begränsad till ett visst belopp. Andra anordningar kunna möjligen också tänkas. Det blefve då icke heller nödvändigt att tillsätta innehafvare på längre tid än ett visst antal år, hvarom uppgörelse kunde träffas, t. ex. för tio år i sänder, med löfte om pension vid afgang, såsom vid enskilda företag ej är ovanligt.

Vid statsjärnvägarne torde samma aflöningsätt böra gälla äfven för öfverdirektörerna, liksom möjligen ock för byråcheferna i de öfriga här afsedda verken.

Det nedsjunkande i slentrian, formalism och ett tidsödande mångskrifveri, som för affärsdrifvande verk är menligare än för andra, kan svårligen bättre förebyggas än genom det tillkallande af friska och dugliga krafter från det praktiska näringslivet till de ledande befattningarna vid dessa verk, som en sådan anordning kanske skulle göra till regel.

På grund af det anförda får jag föreslå,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes, efter utredning, för Riksdagen framlägga förslag till sådant aflöningsätt för chefsplatserna vid statens affärsdrifvande verk, att framstående krafter från enskilda affärsföretag kunna mera än nu påräknas för dessa platsers besättande.

Stockholm den 23 februari 1904.

Henrik Hedlund.
